ЄСПЛ уперше визнав ефективність національного механізму компенсації за неналежні умови тримання під вартою

Datum	15.10.2026
Subjekt	Ministerstvo yustytsii Ukrainy
Region	Ukrajina
Kategorie	Státní instituce, Právo, Lidská práva

15 жовтня 2026 року Європейський суд з прав людини ухвалив рішення у справі «Закутній та інші проти України», яке має важливе значення для розвитку національної системи захисту прав людини.

Уперше ЄСПЛ визнав, що передбачений українським законодавством цивільно-правовий механізм відшкодування шкоди може в принципі вважатися ефективним засобом юридичного захисту у справах щодо неналежних умов тримання під вартою.

Йдеться про можливість отримання компенсації шляхом звернення з цивільним позовом на підставі статей 1173 і 1174 Цивільного кодексу України.

Що розглядав ЄСПЛ

Справа об'єднала вісім заяв громадян України, які скаржилися на неналежні умови тримання під вартою та стверджували, що національний механізм компенсації не забезпечив їм належного відшкодування.

Семеро заявників домоглися в українських судах визнання порушень своїх прав і присудження компенсації моральної шкоди. Проте її розміри були значно нижчими за суми, яких вони вимагали. Позов ще одного заявника було відхилено з формальних підстав.

Розглянувши обставини справи, ЄСПЛ встановив порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. При цьому Суд визнав присуджені сімом заявникам суми компенсації недостатніми для належного відшкодування завданої шкоди.

Водночас ЄСПЛ не встановив порушення статті 13 Конвенції, яка гарантує право на ефективний засіб юридичного захисту.

Чому це рішення важливе для України

Оцінюючи ефективність українського механізму компенсації, ЄСПЛ особливо відзначив прогрес національної судової системи, зокрема Верховного Суду, у застосуванні положень цивільного законодавства відповідно до стандартів Конвенції.

Суд звернув увагу на розвиток практики розгляду позовів про відшкодування шкоди за неналежні умови тримання під вартою. Українські суди застосовують стандарти Конвенції та практику ЄСПЛ, а розміри присуджуваних компенсацій поступово зростають.

ЄСПЛ також відзначив доступність відповідного механізму, відсутність надмірного тягаря доказування для заявників та загалом прийнятну тривалість судового провадження. Водночас

українське законодавство не встановлює обмежень, які перешкоджали б судам визначати належний розмір відшкодування з урахуванням обставин конкретної справи.

Важливу роль у висновках ЄСПЛ відіграв принцип субсидіарності: саме національні органи, передусім суди, мають забезпечувати захист прав, гарантованих Конвенцією. ЄСПЛ, своєю чергою, зберігає повноваження здійснювати остаточну оцінку ефективності такого захисту.

Що змінює це рішення

Визнання ЄСПЛ ефективності компенсаційного механізму створює передумови для подальшого розвитку національної судової практики.

Зокрема, ЄСПЛ визначив орієнтир для відшкодування моральної шкоди в Україні — щонайменше 2 євро за кожен день тримання в умовах, несумісних зі статтею 3 Конвенції.

Рішення також слід розглядати в контексті виконання пілотного рішення ЄСПЛ у справі «Сукачов проти України» 2020 року, яким було встановлено структурну проблему неналежних умов тримання під вартою.

Визнання ефективності компенсаційного механізму не скасовує обов'язку держави поліпшувати умови тримання під вартою та забезпечити ефективний превентивний засіб юридичного захисту, здатний запобігати порушенням або припиняти їх.

Докладніше: рішення ЄСПЛ у справі «Закутній та інші проти України»

Наш Телеграм

https://minjust.gov.ua/news/ministry/espl-upershe-viznav-efektivnist-natsionalnogo-mehanizmu-kompensatsii-za-nenalejni-umovi-trimannya-pid-vartoyu